

диференційована відповідно до вікових і статевих особливостей дитини.

Специфіка виховання дітей у селянській родині південноукраїнського регіону зумовлювалася поліетнічністю його складу.

У контексті дослідження особливостей сімейного виховання південноукраїнського регіону перспективним видається розгляд трансформацій змісту, форм, методів та засобів сімейного виховання Півдня України в соціокультурних перетвореннях ХХ – ХХІ ст.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Жмуд Н. Етнічні стереотипи статевого виховання та поведінки. *НТЕ*. 2003. № 3. С. 78–82.
2. Забловський А. Соціалізація дитини в традиційній культурі українців ХІХ – поч. ХХ століть: ритуально-аритуальні аспекти. *Вісник Київ. ун-ту імені Т. Шевченка*. К., 2004. Вип. 74–76. С. 76–80.
3. Записки етнографічного товариства. К.: Укр. Акад. наук, 1920. Кн. 1. 63 с.
4. Сявавко Є. Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку. К.: Наукова думка, 1974. 152 с.
5. Prof V., Kowalewsky M. Mariage among the early slavs. *Folklore, Quarterly Review of Myth*. Lond., 1890. 84.
6. Worobec C. Temptress or virgin? The precarious sexual position of women in postemancipation Ukrainian peasant society. *Slavic Review*, Vol. 49. № 2. 2008. Pp. 227–238.

REFERENCES

1. Zhmud, N. (2003). Etnichni stereotyipy statevoho vykhovannia ta povedinky. [Ethnic stereotypes of sexual education and behavior]. Vinnitsa. [in Ukrainian]

2. Zablovskiy, A. (2004). Sotsializatsiia dytyny v tradytsiinii kulturi ukraintsiv ХІХ – poch. ХХ stolit: rytualno-arytualni aspekty. [Socialization of a child in the traditional culture of Ukrainians ХІХ – beginning. ХХ centuries: ritual and ritual aspects]. Kyiv. [in Ukrainian]

3. Zapysky etnografichnoho tovarystva (1920). [Notes of the Ethnographic Society]. Kyiv. [in Ukrainian]

4. Siavavko, Ye. (1974). Ukrainska etnopedagogika v yii istorychnomu rozvytku. [Ukrainian ethnopedagogy in its historical development]. Kyiv. [in Ukrainian]

5. Prof, V., Kowalewsky, M. (1890). Mariage among the early slavs. [Mariage among the early slavs]. *Folklore, Quarterly Review of Myth*, Lond. [in England]

6. Worobec, C. (2008). Temptress or virgin? The precarious sexual position of women in postemancipation Ukrainian peasant society. [Temptress or virgin? The precarious sexual position of women in postemancipation Ukrainian peasant society *Slavic Review*]. *Slavic Review*. [in England]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДЯЧЕНКО Андрій Сергійович – аспірант кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: дослідження історико-педагогічних процесів України.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DIACHENKO Andrii Serhiyovych – postgraduate student of the Department of Pedagogy and Special Education of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: research of historical and pedagogical processes of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2024 р.

УДК 378.091.:005.963.2-051].016:91

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-213-132-140

ЄМЧУК Тетяна Володимирівна –

кандидат географічних наук,
асистент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3533-9587>
e-mail: t.iemchuk@chnu.edu.ua

РУДЕНКО Валерій Петрович –

доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри
економічної географії та екологічного менеджменту
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7542-4399>
e-mail: v.rudenko@chnu.edu.ua

ТЮТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ

Ця стаття присвячена аналізу тьюторської діяльності майбутніх вчителів географії та її впливу на їхню підготовку. Шляхом теоретичного дослідження автори розглядають роль тьюторів у формуванні професійних навичок та компетенцій у студентів-географів. Автори аналізують методи та стратегії, використані тьюторами в процесі навчання та підтримки студентів.

Проведений аналіз професійної підготовки вчителів до тьюторської діяльності детально досліджує різноманітні аспекти цієї важливої сфери освіти. Визначається, що тьюторська діяльність стає необхідною складовою сучасного освітнього процесу, оскільки вона забезпечує індивідуальну або групову навчальну підтримку та наставництво студентам та учням. Зокрема, аналізується роль тьютора, вказується на різні цільові аудиторії та актуальність цього виду освіти у сучасному освітньому середовищі. Зазначається, що тьюторство сприяє досягненню навчальних та особистих цілей студентів, сприяє розвитку їхніх навичок та надає індивідуальну підтримку у процесі навчання та розвитку.

Важливість тьюторської діяльності в сучасному світі обґрунтовується на тлі зростаючої необхідності індивідуалізації навчання та підготовки до конкурентного ринку праці. Ця діяльність може бути ефективною як у традиційних, так і в онлайн-форматах, що дозволяє студентам засвоювати матеріал у відповідності зі своїми потребами та розкладами, а також забезпечує доступ до освіти для різних категорій студентів. Такий підхід до тьюторської діяльності підкреслюється як ключовий елемент підготовки майбутніх вчителів географії до викликів і можливостей сучасної освіти.

Автори стверджують, що тьюторська діяльність є важливим елементом освітнього процесу, який включає індивідуальну або групову навчальну підтримку та наставництво студентам та учням. У статті розглядаються ключові аспекти тьюторської діяльності, включаючи роль тьютора, цільові аудиторії та актуальність цього виду освіти. Висвітлюється роль тьюторства у досягненні студентами навчальних та особистих цілей, сприянні розвитку навичок та індивідуальній підтримці у навчанні та розвитку. Обґрунтовується важливість тьюторської діяльності в сучасному світі, де індивідуалізація навчання та підготовка до конкурентного ринку праці стають ключовими завданнями. Наголошується, що тьюторство може бути ефективним як у традиційних, так і в онлайн-форматах, що дозволяє студентам засвоювати навчання у відповідності зі своїми потребами та розкладами. Висновки статті наголошують на значенні ефективної тьюторської практики як запоруки успіху у формуванні якісних фахівців у галузі географії.

Ключові слова: тьюторська діяльність, професійна підготовка, майбутній вчитель.

YEMCHUK Tetiana Volodymyrivna –

Candidate of Geographical Sciences of the Chernivtsi Yuriy Fedkovych National University. Associate Professor of the Department of economical geography and ecological management

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3533-9587>

e-mail: t.iemchuk@chnu.edu.ua

RUDENKO Valeriy Petrovych –

Doctor of Geographical Sciences, Professor, Head of the Department of Economic Geography and Environmental Management

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7542-4399>

e-mail: v.rudenko@chnu.edu.ua

TUTORING AS A KEY TO THE SUCCESS OF FUTURE GEOGRAPHY TEACHERS

This article is devoted to the analysis of tutoring activities of future geography teachers and its impact on their training. Through theoretical research, the authors consider the role of tutors in the formation of professional skills and competences of geography students. The authors analyze the methods and strategies used by tutors in the process of teaching and supporting students, and also consider the importance of these activities for the successful training of future teachers.

The conducted analysis of professional training of teachers for tutoring activity examines in detail various aspects of this important field of education. It is determined that tutoring activity becomes a necessary component of the modern educational process, as it provides individual or group educational support and mentoring to students and pupils. In particular, the role of the tutor is analyzed, different target audiences are pointed out and the relevance of this type of education in the modern educational environment. It is noted that tutoring contributes to the achievement of students' educational and personal goals, promotes the development of their skills and provides individual support in the process of learning and development.

The importance of tutoring activities in the modern world is justified against the background of the growing need for individualization of education and preparation for the competitive labor market. This activity can be effective in both traditional and online formats, allowing students to learn the material according to their needs and schedules, and also provides access to education for different categories of students. This approach to tutoring activities is emphasized as a key element of preparing future geography teachers for the challenges and opportunities of modern education.

The authors claim that tutoring is an important element of the educational process, which includes individual or group educational support and mentoring of students and pupils. The article examines the key aspects of tutoring, including the role of the tutor, target audiences and the relevance of this type of education. The role of tutoring in students' achievement of educational and personal goals, promotion of skill development and individual support in learning and development is highlighted. The importance of tutoring activities in the modern world, where individualization of education and preparation for the competitive labor market are becoming key tasks, is substantiated. It emphasizes that tutoring can be effective in both traditional and online formats, allowing students to learn according to their needs and schedules. The conclusions of the article emphasize the importance of effective tutoring practice as a key to success in the formation of high-quality specialists in the field of geography.

Key words: tutoring activity, professional training, future teacher.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У статтях та засобах масової інформації часто піднімаються питання неспроможності закладів вищої освіти у врахуванні індивідуальних особливостей здобувачів у освітньому процесі, а також не готовності вчителів здійснювати індивідуальний супровід учнів з метою реалізації їх освітніх запитів. Практично в усіх закладах вищої освіти України у зв'язку з вимогами часу відбувається багато суттєвих структурних змін. Приєднання до єдиного європейського простору, до нових освітніх стандартів потребує перегляду та розширення змісту педагогічної діяльності, функцій і ролей, які реалізують освітяни. Здобувачам освіти

надаються права і можливості для найбільш повного задоволення індивідуальних освітніх запитів. Виникає необхідність перегляду уявлень про зміст педагогічної діяльності та появи нових позицій. Останніми роками науковці активно обговорюють запровадження посади тьютора в системі освіти.

Тьюторська діяльність є важливим компонентом освітнього процесу і відіграє значущу роль у підвищенні якості навчання, розвитку навичок та досягненні особистих та професійних цілей. Таким чином, тьюторство є однією з найбільш ефективних форм індивідуальної роботи здобувача вищої освіти і викладача, що спрямована на

формування стійкої мотивації і зацікавленості в майбутній професії, прагнення до самоосвіти та самовиховання. В той же час практика свідчить, що існують серйозні проблеми щодо активного впровадження тьюторського супроводження навчально-пізнавальної діяльності студентів в освітній процес українських вишів. Вони пов'язані з невизначеністю їх правового статусу, фінансового і кадрового забезпечення, існуванням альтернативних підходів до розуміння сутності понять «тьютор», «тьюторство», «тьюторська діяльність», відсутністю зв'язку з цим програм підготовки та підвищення кваліфікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Тьюторство є важливою формою освітньої діяльності, і його історія сягає сотні років. Тьюторство бере свої коріння з античних часів. У давньому Римі та Греції багаті сім'ї часто наймали приватних вчителів, які надавали освіту своїм дітям. Ці тьютори називалися "педагогами" і були відповідальні за навчання та виховання молодших поколінь. В середньовіччі і ренесансі тьюторство стало популярним у середовищі аристократії та знаті. Відомий геній Ренесансу – Леонардо да Вінчі, навчався під керівництвом тьюторів, що свідчить про важливість цього виду освіти. Промислова революція XIX століття призвела до зростання попиту на освіту та підвищила інтерес до тьюторської діяльності. Це був період заснування багатьох навчальних установ, включаючи приватні школи та коледжі. З часом у багатьох країнах розвинулися загальноосвітні системи, але тьюторство продовжило існувати як додатковий та індивідуальний спосіб навчання.

В Україні виникнення тьюторства були закладені видатними педагогами і діями XIX ст. такими як І.Я. Франко, К.Д. Ушинський, С.Ф. Русова, Б.Д. Грінченко. Історичні події кінця XIX – початку XX ст. не сприяли розвитку педагогічної думки у руслі пошуку нових форм освіти особистості. Тьюторство як самостійне педагогічне явище в Україні почало розвиватися і стало оформлятися наприкінці 1990-х років у час реформування всієї системи української освіти.

Висвітлення проблеми тьюторства в Україні є складною проблемою, зокрема з тієї причини, що, як зазначає А. М. Бойко [1], «у нашій країні тьюторство – професія, якої немає і яка вже є, і буде у зв'язку з ситуацією в суспільстві, зменшенням кількості студентів та учнів, кризою виховання», і «вона визріває у вищій і загальноосвітній школі як особистісно-орієнтоване формування, науковий супровід обдарованих, вирівнювання відсталих, створення індивідуальних освітніх та виховних проєктів і програм, навчально-методичних комплексів із самостійної роботи, як індивідуальне консультування...».

У сучасному світі тьюторство стало більш доступним завдяки інтернету та технологіям. Інтернет-платформи та онлайн-ресурси надають можливість студентам отримувати навчання від тьюторів з усього світу. Таким чином, тьюторство має глибокі коріння, що налічують тисячоліття. З часом воно еволюціонувало та адаптувалося до змін у суспільстві та освітніх потреб. Сьогодні тьюторство

залишається важливою складовою системи освіти та надає студентам можливість отримати індивідуальну підтримку та навчання.

Тьюторська діяльність залишається актуальною і важливою у сучасному світі з кількох причин:

1. Освіта та навчання завжди важливі: Постійний розвиток та навчання є ключовими аспектами успішного індивідуального і професійного росту. Тьютори можуть надати студентам додаткову підтримку та знання, що можуть допомогти їм досягти своїх навчальних та професійних цілей.

2. Персоналізоване навчання: Кожна людина навчається і розвивається по-різному. Тьютори можуть пристосувати свою методику до індивідуальних потреб і можливостей студента, забезпечуючи більш ефективне навчання.

3. Використання нових технологій: Тьюторська діяльність стає більш доступною завдяки технологічним засобам, таким як відеоконференції, онлайн-платформи для навчання та інші інструменти. Це дозволяє здійснювати тьюторську підтримку у будь-якому місці та часі.

4. Підготовка до іспитів та вступу: Багато студентів шукають додаткову підготовку до важливих іспитів або вступу до закладів вищої освіти. Тьютори можуть надати необхідні знання та навички для успішного складання іспитів або вступу.

5. Розвиток навичок: Тьютори можуть допомогти розвивати різні навички, такі як: мовні, математичні, технічні, творчі та інші, що може бути корисним у кар'єрі та особистому житті.

6. Підтримка особистого зростання: Тьюторська діяльність також може бути спрямована на розвиток особистості, підвищення самооцінки, формування лідерських якостей, удосконалення навичок критичного мислення і проблемного навчання [5-6].

З урахуванням цих факторів можна зробити висновок, що тьюторська діяльність залишається актуальною і важливою і вона може бути корисною для різних категорій людей, незалежно від віку та освітнього рівня.

Метою статті є теоретичний аналіз досліджуваної проблеми й узагальнення результатів професійної діяльності тьюторів у навчальному процесі та встановити їхню важливість для успішного розвитку майбутніх вчителів географії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Осадча К.П. [7], М. В. Івашенко [4], А. К. Сучану [10], Н.М. Дем'яненко [3] та інші вважають, що підготовка тьютора має бути спрямована на розвиток компетентностей, що характеризують особливості тьюторської діяльності з організації освітнього процесу та надання підтримки учням: інформувати їх про особливості організації освітнього процесу та вимоги до підсумкової підготовки; рекомендувати вибір індивідуальної траєкторії навчання у відповідності з початковим рівнем підготовки учнів, їх освітніми потребами та мотивацією; визначати обсяг і зміст надається підтримки залежно від цілей підготовки і якості використовуваних навчально-методичних матеріалів, планувати етапи підтримки; при

організації занять стимулювати постановку запитань, більше відповідати, ніж питати; брати участь у спільному обговоренні підходів до вирішення конкретних ситуацій, завдань і проблем; стимулювати виникнення позитивних емоцій у тих, хто навчається, заохочувати, підтримувати інтерес до навчання; спільно з учнями здійснювати цілеспрямований пошук навчальної інформації; оцінювати досягнення учнів на всіх етапах навчання, створювати умови для здійснення самооцінки; враховувати задоволеність учнів ходом і результатами освітнього процесу; сприяти взаємодії учнів між собою в процесі навчання.

Отже, майбутній викладач набуває в умовах магістратури компетентності забезпечити процес якісної трансформації навчального середовища здобувача освіти, тобто дитиноцентроване навчання.

З метою аналізу проблем підготовки майбутніх вчителів до тьюторської діяльності нами було їх проведено їх опитування в дистанційному форматі за опитувальником Осадчої Катерини [8] з певними доповненнями. В опитуванні взяли участь 66 вчителів закладів загальної середньої освіти, більшість яких є випускниками Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, а також Педагогічного коледжу ЧНУ імені Юрія Федьковича, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Хмельницького національного університету, Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка, Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу імені О.Барвінського, Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка, Сімферопольського державного університету тощо.

На нашу думку, тьютор має володіти компетентностями з педагогіки, психології, методики викладання та інформаційно-комунікаційних технологій, менеджменту, а також володіти певними особистісними якостями. Крім того, тьютор має володіти певними особистісними якостями як: толерантність, адаптивність, комунікабельність, ввічливість, акуратність, терпимість, доброзичливість, тактовність, врівноваженість, організованість, відповідальність, емпатія, креативність, комунікабельність, товариськість, інтелігентність, вимогливість, спостережливість, любов до дітей, старанність.

Тьютором називають того, хто супроводжує індивідуальну діяльність, створює умови для неперервного процесу підвищення кваліфікації та індивідуалізує його, ініціює процеси мотивації, здійснює моніторинг рівня підвищення професійної компетентності педагогічних працівників, формує інноваційний ресурс, презентує досягнення педагогів; працює з інтересами педагога та допомагає йому самовизначитися у різних варіантах самореалізації. В українській мові Академічний тлумачний словник української мови пояснює поняття «тьютор»: «супроводжувати» як «іти разом із ким-небудь як супутник; іти разом, показуючи шлях комусь, додавати що-небудь до

чогось, проваджати когось до певного місця»; супровідник – особа, яка супроводжує когось [9].

Тьютор – педагог, який супроводжує індивідуальні освітні програми учнів; педагог, який забезпечує розробку і супровід індивідуальної освітньої програми учнів, організує процес індивідуальної роботи з учнями з виявлення, формування і розвитку їх пізнавальних інтересів, супроводжує процес формування їх особистості. Вони допомагають учням вибудувати цілі на майбутнє, розглянути помилки та невдачі та шляхи самоосвіти. В.В. Громовий [2] зазначає, що тьютор це особливий педагогічний фах, що варто опанувати, вивчаючи не тільки інші педагогічні технології роботи з учнями, а й формуючи інший світогляд, що полягає не у формуванні особистості випускника школи із заздалегідь визначеними типовими характеристиками, а у збереженні та культивуванні різноманітності, підтримці та розвитку індивідуальності, вивченні індивідуального стилю навчально-пізнавальної діяльності кожного учня та наданні йому допомоги в подоланні тих чи інших проблем.

Проведене дослідження дозволило нам отримати такі результати.

Активними в опитуванні були жінки-вчителі, їх частка складала 89,4% (рис. 1).

Вкажіть Вашу стать
66 відповідей

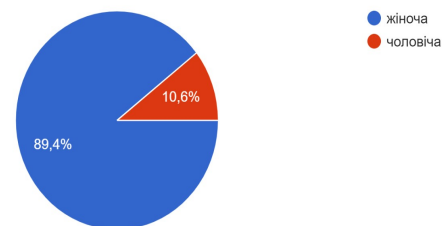

Рис. 1. «Вкажіть Вашу стать».

Ваш стаж роботи у школі?
66 відповідей

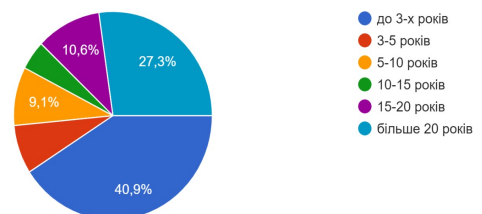

Рис. 2. «Ваш стаж роботи в школі?»

Більшість з опитуваних мають значний стаж роботи, а саме: 27,3 % мають більше 20 років стажу, 10,6 % – 15–20 років, 4,5 % – 10–15 років, 9,1 % – 5–10 років, 7,6 % – 3–5 років. До 3-х років педагогічного стажу має 40,9 % опитуваних учителів (рис. 2).

Найбільший відсоток респондентів працюють з дітьми старшого шкільного віку (83,3 %) (рис. 3). Переважна більшість учителів (90,9 %) відзначили в опитуванні, що мають уявлення про тьюторську діяльність (рис. 4).

Ступінь школи, в якій Ви викладаєте?
66 відповідей

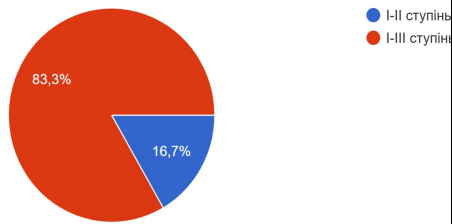

Рис. 3. «Ступінь школи, в якій Ви викладаєте?»

Чи маєте Ви уявлення про тьюторську діяльність?
66 відповідей

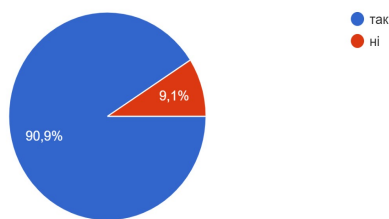

Рис. 4. «Чи маєте Ви уявлення про тьюторську діяльність?»

Проте подальші запитання анкети дозволили констатувати, що таке уявлення у більшості випадків є поверховим і не повним. Так респонденти зазначали, що тьюторська діяльність полягає у «навчанні вчитися»; «наставництві»; «навчанні»; «розкритті в учнів їхнього внутрішнього потенціалу»; «репетиторстві»; «допомозі краще пізнати себе, свої інтереси»;

«допомозі дітям краще освоїти матеріал або при потребі вивчити його поглиблено»; «розкритті свого потенціалу»; «розкритті в учнів їхнього внутрішнього потенціалу»; «супроводі особистісно-професійного розвитку учня»; «співпраці з дитиною»; «відкритті в дитині індивідуальності і допомозі розвитку її здібностей»; «допомозі вчителя учневі, який недостатньо зрозумів матеріал, у приверненні більшої уваги слабшим учням»; «наставницька діяльність, яка допомагає не тільки засвоїти матеріал учням, але й грамотно розставити пріоритети та зрозуміти свої інтереси»; «допомозі учневі краще зрозуміти свої інтереси, грамотно розставити пріоритети, обрати спеціальність та навчитися вчитися». А тьютор це: «особа, яка веде групові і індивідуальні заняття»; «особа яка веде індивідуальні заняття»; «людина, яка допомагає зрозуміти дитині в якому напрямку їй рухатися, тобто підштовхує її»; «викладач-консультант контролює освітній процес у дистанційній формі й виконує одночасно функції викладача, консультанта й організатора цього процесу»; «викладач-консультант контролює освітній процес у дистанційній формі й виконує одночасно функції викладача, консультанта й організатора цього процесу».

Цей висновок підтверджується результатами відповідей респондентів на наступне запитання анкети, що полягало у з'ясуванні їх уявлень про роль тьютора. Переважна більшість опитуваних учителів (68,2 %) вважають, що тьютор є репетитором. Невелика різниця опитуваних (63,6 % та 62,1%), вважають, що тьютор є розробником індивідуальної програми навчання особи та спеціалістом з надання додаткових освітніх послуг (рис. 5).

Як Ви розумієте роль тьютора? Це...(можна обрати кілька варіантів)

66 відповідей

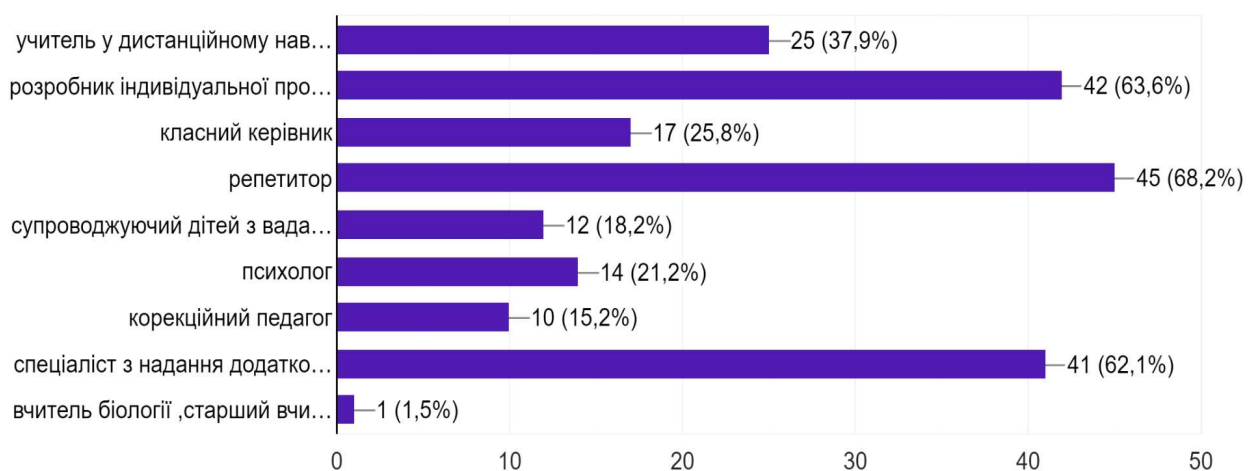

Рис. 5. «Як Ви розумієте роль тьютора?»

Трохи більше половини опитаних вчителів вказали, що мали уявлення про тьюторську діяльність під час навчання у закладі вищої освіти (рис. 6).

Чи отримали Ви уявлення про тьюторську діяльність під час навчання у закладі вищої освіти?
66 відповідей

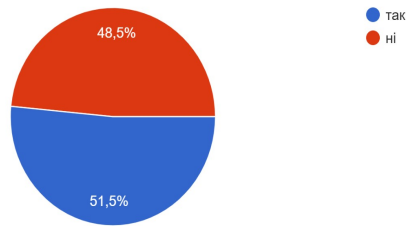

Рис. 6. «Чи отримали Ви уявлення про тьюторську діяльність під час навчання у закладі вищої освіти?»

Підтвердженням цього є наступне питання, з якого 66,7 % вчителів про «тьюторство» дізналися зі ЗМІ та соціальних мереж. І тільки 21 та 27 вчителів,

відповідно, дізналися про «тьюторство» на методичних семінарах та на курсах підвищення кваліфікації (рис. 7).

З яких джерел отримали Ви уявлення про тьюторську діяльність іншим чином?
66 відповідей

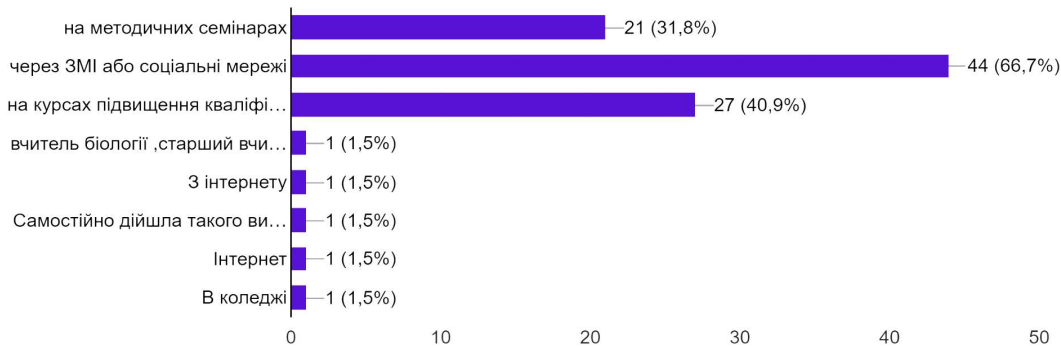

Рис. 7. «З яких джерел отримали ви уявлення про тьюторську діяльність іншим чином?»

У зв'язку із цим нами було поставлено запитання щодо необхідності впровадження спеціальної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності. 95,5 % опитуваних зазначили про доцільність здійснення такої підготовки у закладах вищої освіти (рис.8).

Чи вважаєте Ви за потрібне здійснення підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності?
66 відповідей

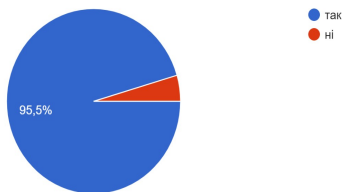

Рис. 8. «Чи вважаєте Ви за потрібне здійснення підготовки майбутніх вчителів до тьюторської діяльності?»

На запитання про можливість впевнено здійснювати тьюторську діяльність за умови отримання належної підготовки переважна більшість учителів (56,1 %) відповіли ствердно (рис. 9). 97,6 % опитаних здійснювали б тьюторську діяльність маючи для цього належну підготовку (рис. 10).

Чи змогли б Ви зараз здійснювати впевнено тьюторську діяльність?
66 відповідей

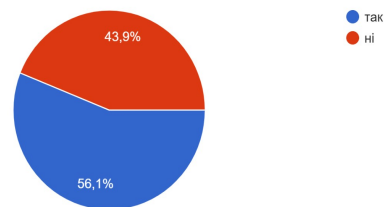

Рис. 9. «Чи змогли б ви зараз здійснювати впевнено тьюторську діяльність?»

Якщо на попереднє запитання Ви відповіли «Ні», то дайте відповідь на таке запитання: Чи змогли б Ви впевнено здійснювати зараз тьютор...ність, якщо б отримали належну підготовку?
41 відповідей

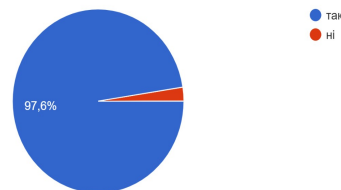

Рис. 10. «Якщо на попереднє запитання Ви відповіли «Ні», то дайте відповідь на таке запитання: Чи змогли б Ви впевнено здійснювати зараз тьюторську діяльність, якщо б отримали належну підготовку?»

У зв'язку із поширенням у суспільстві думки щодо зниження якості освіти і частого «відставання» учнів від програми, що є одним із рушіїв розвитку тьюторського руху, в опитувальнику було поставлене запитання щодо того, чи випадки відставання учнів від шкільної програми нині є частішими ніж 5–10 років тому назад. У результаті більшість опитованих учителів (62,1 %) підтвердили цю думку, спираючись на свій досвід і практику. 93,9 % учителів зазначили, що такі діти потребували додаткових індивідуальних занять. 90,9 % з них надавали таку допомогу дітям, які не встигали засвоїти навчальну програму (див. рис. 11-14).

Чи були випадки у Вашій практиці, коли діти відставали від програми?
66 відповідей

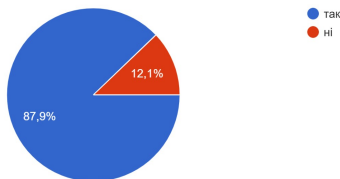

Рис. 11. «Чи були випадки у Вашій практиці, коли діти відставали від програми?»

Чи такі випадки сьогодні частіше ніж 5 (10) років тому?
66 відповідей

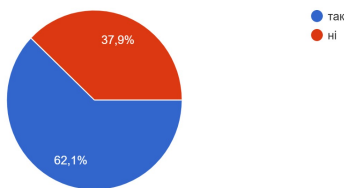

Рис. 12. «Чи такі випадки сьогодні частіше ніж 5 (10) років тому?»

Чи потребували ці діти додаткових занять?
66 відповідей

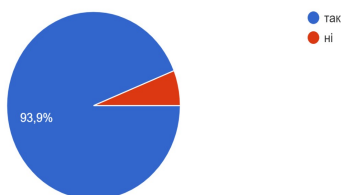

Рис. 13. «Чи потребували ці діти додаткових занять?»

Чи надавали Ви їм таку підтримку?
66 відповідей

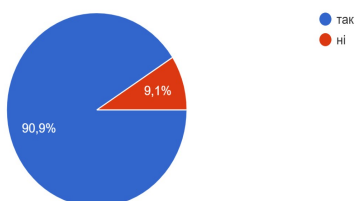

Рис. 14. «Чи надавали Ви їм таку підтримку?»

47% опитаних готові безоплатно займалися додатково з відстаючими учнями. Серед причин такої готовності вони визначили внутрішню потребу в здійсненні такої роботи з учнями («Треба!», «щоб підтягнути учня», «щоб учень

отримав належну підготовку», «щоб наздогнати матеріал»), вирівнювання учня у навчанні і підвищення якості навчання («щоб знання дітей відповідали віковим нормам», «щоб покращити їх якість знань»), співчуття до дітей («шкода їх»), занедбаність дітей батьками («батьки не приділяли належної уваги») (рис. 15).

Деякі респонденти зазначають, що здійснювали б додаткові заняття з дітьми, які потребують індивідуального підходу, за умови «відповідної оплати», «як це буде фінансуватися», «компенсації годин або грошової компенсації» або «не частих занять» (рис. 16).

Як Ви вважаєте, чи можливо здійснювати індивідуальний підхід у класі?
66 відповідей

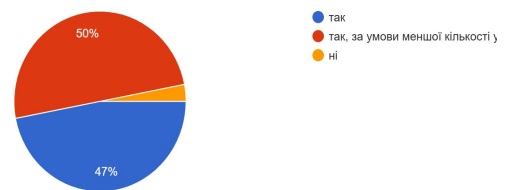

Рис. 15. «Як Ви вважаєте, чи можливо здійснювати індивідуальний підхід у класі?»

Як Ви вважаєте, чи можете Ви відвести час на додаткові заняття з дітьми, що потребують індивідуального підходу?
66 відповідей

Рис. 16. «Як Ви вважаєте, чи можете Ви відвести час на додаткові заняття з дітьми, що потребують індивідуального підходу?»

Організовуючи підтримку учнів, вчитель може проводити різноманітні заходи:

- спонукати учнів до самостійного опанування навчального матеріалу, коригування своїх дій, брати участь в обговоренні, пошуку шляхів і методів залучення їх до роботи;
- організовувати індивідуальну виховну роботу, контролювати і допомагати в процесі досягнення навчальної мети;
- створювати відповідне інтелектуально-емоційне середовище, атмосферу психологічної підтримки, яка сприяє індивідуальним освітнім інтересам, взаєморозумінню та консенсусу;
- консультувати для досягнення поставлених цілей та особистісного зростання, активного навчання, спрямованого на розвиток компетенції, розробки та впровадження індивідуальних освітніх стратегій і програм (рис. 17-18).

У результаті опитування було з'ясовано, що вчителі достатньо уваги приділяють плануванню індивідуальної освітньої програми учня. Понад 45 % впевнено зазначили, що вони здійснюють таку роботу.

На Вашу думку, краще індивідуальні заняття проводити вчителю чи педагогу, що не працює у школі, в якій навчається дитина?
66 відповідей

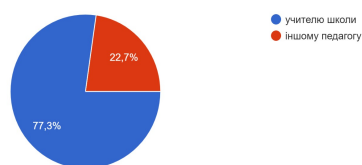

Рис. 17. «На Вашу думку, краще індивідуальні заняття проводити вчителю чи педагогу, що не працює у школі, в якій навчається дитина».

Чи допомагаєте Ви учням у плануванні та супроводі індивідуальної освітньої програми?
66 відповідей

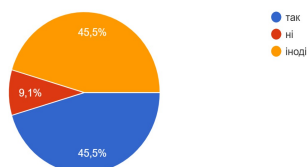

Рис. 18. «Чи допомагаєте Ви учням у плануванні та супроводі індивідуальної освітньої програми?»

97 % учителів здійснюють спеціальні заходи з метою формування в учнів мотивації до навчання (позаурочні заходи, бесіди, приклади) (рис. 19-21).

Чи здійснюєте Ви спеціальні заходи на формування в учнів мотивації до навчання (позаурочні заходи, бесіди, приклади)?
66 відповідей

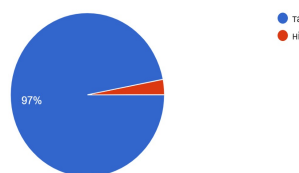

Рис. 19. «Чи здійснюєте Ви спеціальні заходи на формування в учнів мотивації до навчання (позаурочні заходи, бесіди, приклади)?»

Чи допомагаєте Ви учням у плануванні індивідуальної освітньої траєкторії?
66 відповідей

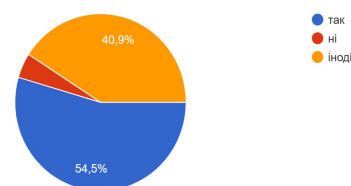

Рис. 20. «Чи допомагаєте Ви учням у плануванні індивідуальної освітньої траєкторії?»

Чи здійснюєте Ви спеціальні заходи для діагностики особистих якостей учнів і надалі враховуєте їх результати у процесі викладання предметів? Який вони носять характер?
66 відповідей

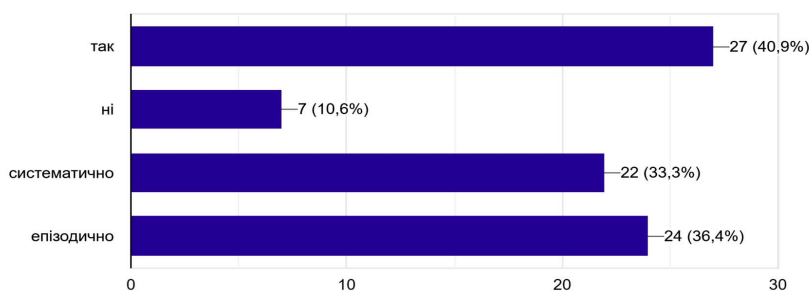

Рис. 21. Чи здійснюєте Ви спеціальні заходи для діагностики особистих якостей учнів і надалі враховуєте їх результати у процесі викладання предметів? Який вони носять характер?

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму.

Отже, у результаті опитування учителів можна зробити такі висновки: більшість учителів мають не повне уявлення про сутність тьюторської діяльності; переважна кількість опитованих вчителів вважають, що потрібно впроваджувати спеціальну підготовку до тьюторської діяльності у процесі професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти; в умовах шкільної освіти вчителям важко здійснювати індивідуалізацію освіти через велику кількість учнів у класі, недостатність відповідної підготовки та неможливість відведення часу для індивідуальної роботи з кожним учнем.

Тьюторська діяльність в умовах інституційних змін стає унікальним механізмом індивідуалізації та персоналізації навчання. Саме тьюторство допомагає становленню суб'єктності та активної життєвої позиції здобувача освіти, свободи та права вибору. Тьюторська діяльність спрямована на супровід процесу розробки та реалізації індивідуальної

освітньої траєкторії. Практика показує, що потрібно розширити види діяльності тьютора, включаючи виховання, наставництво та навчання. Таким чином, існує об'єктивна потреба системи освіти у викладачах, які мають компетенції тьюторського супроводу, проте має місце недостатність розробки науково обґрунтованих підходів та технологій професійної підготовки тьюторів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- Бойко А. М. Тьюторство як засіб задоволення освітніх потреб, країни і суспільства. *Педагогічні науки*. 2010. Вип. 1. С. 4–11.
- Громовий В. Індивідуальний педагогічний супровід учнів. URL: <http://osvita.ua/school/method/upbring/1240>.
- Дем'яненко Н. М. Історичні витоки і сучасна модифікація тьюторства у вищій школі України. *Тематичний випуск "Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології"*. 2007. №2 (дод. 1). Т. 1. С. 30–33.
- Іващенко М. В. Мультимедійні засоби формування компетентності майбутнього тьютора. *Педагогічні науки*:

теорія, історія, інноваційні технології: Науковий журнал Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка. 2009. Т. 1. С. 203–210.

5. Ємчук Т. В., Заячук М. Д. Особливості формування лідерських якостей у студентів географічних факультетів. Наукові записки. Серія : Педагогічні науки. Кропивницький : Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2022. Випуск 207. С. 394–401.

6. Ємчук Т.В., Чубрей О. С. Формування лідерських якостей здобувачів освіти у виховному процесі закладів загальної середньої освіти. *Наукові записки*. Серія : Педагогічні науки. Кропивницький : Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2022. Випуск 206. С. 121–126.

7. Осадча К. П. Концептуальні засади підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності. *Вісник Кременчуцького Національного університету імені Михайла Остроградського*. Кременчук, 2019. Вип. 3 (116). С. 25–33.

8. Осадча К. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх вчителів до тьюторської діяльності. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Мелітополь, 2020.

9. Словник української мови : в 11 т. Київ. Наукова думка Т. 9. С. 850.

10. Сучану А. К. Формування ціннісно-сміслової готовності до тьюторської діяльності у магістрів гуманітарних спеціальностей : дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоград, 2016. 266 с.

REFERENCES

1. Boiko, A. M. (2010). Tutorstvo yak zasib zadovolennia osvitnikh potreb, krainy i suspilstva [Tutoring as a means of meeting educational needs, country, and society]. *Pedahohichni nauky*. Vyp. 1. S. 4–11. [in Ukrainian]

2. Hromovi, V. Indyvidualnyi pedahohichniy suprovid uchniv [Individual pedagogical support of students]. URL: <http://osvita.ua/school/method/upbring/1240> [in Ukrainian]

3. Demianenko, N. M. (2007). Istorychni vytyky i suchasna modyfikatsiia tiutorstva u vyshchii shkoli Ukrainy [Historical origins and contemporary modification of tutoring in higher education institutions in Ukraine]. *Tematychnyi vypusk "Pedahohika vyshchoi shkoly: metodolohiia, teoriia, tekhnolohii"*. №2 (dod. 1). Т. 1. S. 30–33. [in Ukrainian]

4. Ivashchenko, M. V. (2009). Multymediini zasoby formuvannia kompetentnosti maibutnoho tiutora [Multimedia tools for forming future tutors' competency]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*: Naukovyi zhurnal Sumskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu im. A.S. Makarenka. Т. 1. S. 203–210. [in Ukrainian]

5. Yemchuk, T.V., Zaiachuk, M. D. (2022). Osoblyvosti formuvannia liderskykh yakosteï u studentiv heohrafichnykh fakultetiv [Features of developing leadership qualities in students of geographical faculties.]. *Naukovi zapysky. Seriiia : Pedahohichni nauky. Kropyvnytskyi : Tsentralnoukrainskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Volodymyra Vynnychenka, Vypusk 207. S. 394–401. [in Ukrainian]*

6. Yemchuk, T. V., Chubrei, O. S. (2022). Formuvannia liderskykh yakosteï здобувачів освіти у vykhovnomu protsesi zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Formation of leadership qualities of education seekers in the educational process of institutions of general secondary education]. *Naukovi zapysky. Seriiia: Pedahohichni nauky. Kropyvnytskyi: Tsentralnoukrainskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Volodymyra Vynnychenka., Vypusk 206. S. 121–126. [in Ukrainian]*

7. Osadcha, K. P. (2019). Kontseptualni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv do tiutorskoi diialnosti [Conceptual principles of preparing future teachers for tutoring activities]. *Visnyk Kremenchutskoho Natsionalnoho universytetu imeni Mykhaila Ostrohradskoho. Kremenchuk. Vyp. 3 (116). S. 25–33. [in Ukrainian]*

8. Osadcha, K. P. (2020). Teoretyko-metodolohichni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh vchyteliv do tiutorskoi diialnosti [Theoretical and methodological foundations of professional training for future teachers in tutoring activities]. *Dysertatsiia na zdobuttia naukovoï stupenia doktora pedahohichnykh nauk za spetsialnistiu 13.00.04 – teoriia i metodyka profesiinoi osvity. Melitopolskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Bohdana Khmelnytskoho, Melitopol. [in Ukrainian]*

9. Slovyk ukrainskoi movy [Ukrainian language dictionary] : v 11 t. Kyiv. Naukova dumka Т. 9. S. 850. [in Ukrainian]

10. Suchanu, A. K. (2016). Formuvannia tsinnisno-smyslovoi hotovnosti do tiutorskoi diialnosti u mahistriv humanitarnykh spetsialnostei [Formation of value-oriented readiness for tutoring activities in humanities master's students.] : dys... kand. ped. nauk : 13.00.04. Kirovohrad, 266 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЄМЧУК Тетяна Володимирівна – кандидат географічних наук, доцент, асистент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Наукові інтереси: освіта; вища освіта.

РУДЕНКО Валерій Петрович – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри економічної географії та екологічного менеджменту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Наукові інтереси: економічна географія, географія природно-ресурсного потенціалу

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

YEMCHUK Tetiana Volodymyrivna – Candidate of Geographical Sciences of the Chernivtsi Yuriy Fedkovych National University. Associate Professor of the Department of economical geography and ecological management.

Scientific interests: Education; Higher Education.

RUDEENKO Valeriy Petrovych, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Head of the Department of Economic Geography and Environmental Management.

Scientific interests: Economic Geography, Geography of Natural-resource potential.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2024 р.